LEDENWERFAKTIE '72

Op 1 november 1972, dus na zeven weken ledenwerving bedroeg het totaal aantal **nieuwe** leden:

785

De ranglijst van de 10 beste afdelingen is thans als volgt (tussen haakjes de cijfers van de vorige stand):

Amsterdam	131	(115)
Den Haag	58	(45)
Rotterdam	40	(29)
Haarlem	36	(32)
Hilversum	27	(24)
Apeldoorn	25	(20)
Amersfoort	25	(22)
Utrecht	23	(21)
Amstelveen	17	
Groningen	16	

Won u al een nieuw lid? Probeer het nog vanavond!

Amstelveen en Groningen hebben dus de plaatsen van Gouda en Voorburg-Rijswijk ingenomen, terwijl Apeldoorn van de achtste naar de zesde plaats opklom; nu nog Hilversum en Haarlem passeren en Apeldoorn wint — buiten de drie grote steden die slechts onderling kunnen worden vergeleken — de competitie.

Jammer dat Utrecht, de vierde stad van het land, nog verder naar beneden is gezakt.

Het welslagen van het verdere verloop van de aktie hangt nu volledig af van de aktiviteiten van de ledenwerfgroepen. Willen wij de geplande 1200 nieuwe leden binnenbrengen, dan zullen de nog ontbrekende 415 in november moeten worden gewonnen, december immers is als feestmaand daartoe minder geschikt.

Niet alleen de ledenwerfgroepen maar ook individuele leden kunnen door slechts **één enkel nieuw lid** te winnen tezamen nog een grote bijdrage leveren aan de verhoging van het ledental. Dat laatste is méér dan ooit noodzaak!

Direkteur

humanist

27-20
Tweewekelijkse uitgave van het
Humanistisch Verbond
1 december 1972

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, EEN IDEAAL OF EEN REALITEIT? (1)

In een recent nummer van „Internationale Samenwerking", het voorlichtingstijdschrift van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, dat aan iedere belangstellende gratis wordt toegezonden [1]), wordt een artikel aangehaald van de Zweedse sociaal-psycholoog Stig Lindholm, over de beeldvorming bij het grote publiek omtrent de vraag, wat ontwikkelingssamenwerking nu eigenlijk is.

Enkele van zijn konklusies zijn van belang voor de benadering van de ontwikkelingssamenwerkingsproblematiek vanuit een humanistisch gezichtspunt.

Humanitaire motieven prevaleren

Ondanks de vele voorlichting, schijnt het publiek geen duidelijk beeld van ontwikkelingssamenwerking te hebben. Humanitaire motieven zijn de voornaamste redenen voor een relatief positieve instelling ten opzichte van de problemen in de derde wereld. Daaronder neemt het liefdadigheidsaspekt een belangrijke plaats in.

Dit is volgens Lindholm echter een wankele basis in situaties, waarbij werkelijke offers zullen worden gevraagd.

Beter zou zijn als het publiek op basis van objektieve informatie tot de konklusie zou komen, dat ontwikkelingshulp in het eigen belang wordt gegeven. Een negatieve instelling ten opzichte van de ontwikkelingssamenwerking zou, nog steeds volgens Lindholm, vooral bestaan als sterke gevoelens van machteloosheid ervaren worden. **Het ontbreken van een bepaald patroon** in de verschafte informatie zou er voor verantwoordelijk zijn, dat deze niet ingepast kan worden in het denkkader, waardoor een psychologische verwijdering met de ontwikkelingsproblematiek optreedt, hetgeen doorgaans leidt tot een negatieve houding.

Het zou interessant zijn, na te gaan hoe deze voorlichtingsproblematiek thans ligt. De gegevens van Lindholm zijn ontleend aan een vier jaar geleden gehouden onderzoek. Een dergelijk onderzoek is, voorzover mij bekend, niet in Nederland uitgevoerd; wel zijn er enkele aanknopingspunten met een in 1971 ingesteld opinie-onderzoek onder de Nederlandse bevolking, waartoe de Commissie Claus opdracht verleende.

Uit dit onderzoek blijkt, dat ook in Nederland (nog steeds) de charitatieve en morele motieven, als beweegreden voor het verlenen van ontwikkelingshulp, het meest worden onderschreven, vooral als het gaat om de **persoonlijke** houding. Daarnaast veronderstelt ongeveer de helft van de ondervraagden echter ook, dat de motieven voor de **Nederlandse** ontwikkelingssamenwerking door ekonomische redenen (zoals bevordering van de handel, eigen verdiensten, eigen belang, kreeren van afzetgebieden e.d.) worden ingegeven. Dit wijst op een vrij sterk ambivalente houding van een belangrijk deel van de bevolking ten opzichte van ontwikkelingssamenwerking. Niet ten onrechte staat men skeptisch ten opzichte van deze opvatting van eigen belang. Het „eigen belang" dat Lindholm voor ogen staat, ligt nl. niet in de sfeer van „er beter van worden"', maar in die van een samenlevingsordening, die een ieder ten goede komt. Het toenemen van het terrorisme over de gehele wereld bijv. „demonstreet" als het ware het ontbreken van een dergelijke ordening.

Centrale positie van „het publiek"

Sinds het onderzoek van Lindholm is de informatiestroom over ontwikkelingssamenwerking sterk uitgegroeid; de Verenigde Naties formuleerden een Ontwikkelings Strategie voor de jaren 1970-1980, in Nederland werd een Nationale Commissie Ontwikkelings Strategie 1970-1980 (de zogenaamde Commissie Claus) ingesteld, die zich tot taak stelde deze doelstellingen bij het publiek ingang te doen vinden. Dit publiek komt in de hele problematiek — niet ten onrechte — zoals boven bleek — steeds meer centraal te staan.

Was het bijv. 4 jaar geleden voor een partikuliere ontwikkelingsorganisatie een „must" om een zo laag mogelijk kostenpercentage te kunnen opvoeren, thans wordt vrij algemeen een deel van de giften van het publiek weer bestemd voor informatieverstrekking aan dit zelfde publiek. Dit betekent, dat thans minder middelen voor ontwikkelingsaktiviteiten beschikbaar komen, teneinde — en dit is duidelijk — in de toekomst deze stroom op zijn minst veilig te stellen.

Tekenend hiervoor is, dat ondanks een suksesvolle aktie, zoals „Samen Delen, Samen Verder" in Eindhoven, die bij de burgerij **per persoon** *f* 2,— à *f* 3,— (in totaal omstreeks een half miljoen gulden) per jaar ophaalt, men in die stad

(lees verder op pagina 2)

Hoofdbestuur

Dr. A. J. Wichers, Alg.-sekretaris

Vergadering van 3 november. Er komen nog al wat afwijzende reakties van afdelingen binnen op het Utrechtse afdelingsblad, thans genaamd „de andere humanist". Van de meeste kan worden kennisgenomen, doch enkele, die aan het HB gericht zijn, moeten worden beantwoord. Met grote verontrusting wordt (inmiddels) vernomen dat er leden bedanken naar aanleiding van dit blad (waar we ons trouwens wel bij afvragen of dit zo terecht is: men zou dit onaangenaams misschien over mogen hebben voor zoiets als een HV dat toch niet in deze dingen zal blijven steken, meer is dan één afdeling). Gelukkig dat de ledenvergadering te Utrecht zijn bestuur heeft opgedragen de uitgave van dat blad te staken.

Vorige keer in deze rubriek heb ik nog al uitgepakt over de geringe behoefte van het hoofdbestuur om geheim te doen. Ik geloof dat dit zo is, doch ziet: een aantal leden van het HB wil de hoofdbestuurskonferentie van 9 december besloten houden; zonder direkteur, staf of wie dan ook. Op deze wens wordt ingegaan. Natuurlijk wordt er op in gegaan, als er behoefte aan blijkt te zijn opgekomen.

Er lagen twee verzoeken ter tafel om een Vietnamverklaring uit te geven. Maar er blijkt weinig animo te zijn. Uit een gevoel van moeheid t.a.v. Vietnam, waar al verklaringen over werden uitgegeven? In elk geval uit een gevoel van niet alsmaar verklaringen te willen afleggen, vooral niet als ze geen effekt hebben op keiharde partijen. Maar als nu eens zou blijken dat de staakt-het-vuren onderhandelingen verkiezingsklucht zouden zijn geweest?

Begroting. Het wachten is op een ontmoeting met het bestuur van de Humanistische Stichting voor Geestelijke Volksgezondheid, die een sleutelpositie inneemt (d.w.z. de stichting die nog veren zou kunnen laten). Het bedrag is genoemd tot welk de stichting zou kunnen gaan.

Inmiddels: het beraad met de Stichting heeft plaats gevonden, en de modus lijkt wel gevonden waarbij nóch het werk van de stichting, nóch de totale financiën (waarschijnlijk) ontwricht worden. Uiteraard blijft er in een begroting (vandaar het „waarschijnlijk" van hierboven) ook wat hoop op meevallers zitten.

Misschien wel deze dat leden een dezer dagen nog eenmalig een **extra**-bedrag storten nu een beperkt aantal reeds ƒ 75000,— heeft bijeengebracht. Dit alles om zo min mogelijk oud tekort te behoeven meenemen naar nieuwe jaren.

Ledenwerfaktie. Deze is duidelijk in zijn tweede fase. Het moet nu komen uit de bezoek- of opbelploegen van de afdelingen. Laat men vooral met overtuiging opbellen, of nog beter: bezoeken.

A. J. Wichers, 12-11-72

P.S. in het bijzonder voor nieuwe leden: Als u eens wat meer van de achtergrond wilt weten bij zaken die hier aan de orde komen en u neemt de moeite te schrijven, dan wil ik graag m'n best doen die achtergronden hier doorheen te weven.

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING...

(vervolg van pagina 1)

kort geleden toch heeft besloten een permanent informatiecentrum voor ontwikkelingssamenwerking op te richten.

Waarmede hangt deze ontwikkeling nu samen?

In de eerste plaats blijkt dat de ontwikkelingsproblematiek zeer komplex is en het steeds moeilijker wordt in eenvoudige termen over dit onderwerp te spreken.

In de tweede plaats blijkt het moeilijk te zijn een positief verband aan te tonen tussen verleende hulp en gerealiseerde ontwikkeling. Dit hangt mede samen met de beperkte relatieve betekenis van de hulp in de totale investeringen in ontwikkelingslanden.

Zwak verband tussen hulpverlening en ontwikkeling

De Commissie Pearson, die bij de formulering van de eerder genoemde ontwikkelingsstrategie een rol speelde, schat dat slechts 10% van de totale investeringen in ontwikkelingslanden door ontwikkelingshulp werd gefinancierd, terwijl 85% afkomstig was uit eigen besparingen van de ontwikkelingslanden [2]). Dat genoemde 10% toch een belangrijke bijdrage hebben geleverd of hadden kunnen leveren, spreekt voor zich. Zo werd bijvoorbeeld gemiddeld 20% van de invoer (doorgaans westerse produkten en machinerieën) van de ontwikkelingslanden uit buitenlandse hulp betaald.

De Commissie konstateert echter, dat er tussen verleende hulp en ekonomische groei maar een zwakke korrelatie bestaat, hetgeen zij wijt aan het feit dat „much aid was given in ways which did not make it as efficient a contribution to development as it could have been".

Politieke motieven, onvoldoende ervaring en exportpromotie van de ontwikkelde landen worden in dit verband met name genoemd.

De „dubbele dodem" opvatting, die in het in 1971 ingestelde onderzoek bij de bevolking werd aangetoond, blijkt dus niet zomaar uit de lucht te komen vallen. Tegen deze achtergrond is het niet zo verwonderlijk, dat de fondsenwervers voor ontwikkelingssamenwerking de toekomst met gemengde gevoelens tegemoet zien. Wil men — en dit is volgens Lindholm belangrijk — een bepaald patroon in de ontwikkelingssamenwerking op het publiek overdragen, dan zal het noodzakelijk zijn een verband aan te tonen tussen verstrekte hulp en verkregen resultaten. Dit vraagt om een permanente evaluatie en juist dit element is tot nu toe zeer stiefmoederlijk bedeeld. Niemand heeft er, op korte termijn gezien, namelijk belang bij. De partikuliere ontwikkelingshulp is voor een zeer groot deel kerkelijk of met de kerk verbonden, waarbij het element van „naastenliefde" belangrijker is dan de evaluatie van de technische, of ekonomische en dus ook sociale effekten daarvan; de overheidshulp is volstrekt gebonden aan die van de overheden in de ontvangende landen, waarmede men (ondanks alles) goede relaties wil onderhouden, zeker als men zich vastlegt op een beperkt aantal landen, zoals de Nederlandse regering heeft gedaan. Dat het slechts eenmaal tot een openbare evaluatie van het Nederlandse hulpprogramma is gekomen, spreekt in dit verband een duidelijke taal.

Realiteiten in ontwikkelingslanden

Aan de andere kant echter zullen de media ons in toenemende mate vergasten op meer of minder smakelijke verhalen omtrent interne toestanden, krises, onderlinge relaties e.d. in een van de ontwikkelingslanden zelf. Wie nu bijvoorbeeld een hulpprogramma heeft lopen in Oeganda, moet maar eens proberen aan het publiek duidelijk te maken, dat het een goede zaak is. Met de huidige snelle bevolkingsgroei in deze landen mag ech-

(lees verder op pagina 3)

NIEUWS VAN DE H.S.H.B.

Nu het hoofdbestuur besloten heeft mij enige ruimte in Humanist beschikbaar te stellen ten behoeve van de H.S.H.B., zou ik een poging willen wagen er een rubriekje van te maken. Het slagen van die poging is niet afhankelijk van de hoeveelheid nieuws.

De H.S.H.B. is een zo dynamische club, dat er permanent wat te vertellen valt. Steeds meer vertegenwoordigers van H.V.-afdelingen nemen plaats in besturen van plaatselijke stichtingen. De bouwstroom van woonoorden voor ouderen is niet meer te stuiten. Goes gaat 154 flats bouwen, Amersfoort 238, Purmerend 198 en Beilen 99. Tegelijkertijd is toestemming verleend voor de bouw van een verzorgingshuis in Purmerend.

Het werd ook tijd dat in breder kring dan eigen, het werk de nodige aandacht kreeg. Daarom is enige tijd geleden opdracht gegeven tot het vervaardigen van een film. Deze film is binnenkort gereed en ook beschikbaar voor vertonen op afdelingsvergaderingen. Aanvragen daartoe kunnen gericht worden tot het bureau van de H.S.H.B., Johannes Vermeerplein 1, Amsterdam.

Kort geleden zijn er een tweetal bijeenkomsten geweest welke bijzondere aandacht vragen.

Ten eerste de bijeenkomst van de z.g. Raad van Advies, welke plaats vond in het binnenkort officieel te openen Burgemeester van Randwijckhuis te Amersfoort.

Men ging akkoord met het voorstel de jaarlijkse kontributie van ƒ 10,— op ƒ 15,— te brengen, met dien verstande dat de bestaande kontribuanten vrij zijn deze verhoging te betalen.

Het is duidelijk dat een onderneming die ziet aankomen dat binnen afzienbare tijd het gezamenlijk bezit aan woonoorden een half miljard gaat belopen, enige reserve moet hebben om eventuele tegenslagen op te vangen. De kontributie was sinds jaren niet verhoogd zodat er alle reden voor was.

Belangrijker nog was de diskussie over een door Drs. Hoekstra geschreven en toegelichte nota i.z. geestelijke verzorging in bejaardenoorden. Deze bijzonder knappe nota zou een plaats in Humanist waard zijn. Ik zie geen kans binnen het kader van de terecht wat beperkte ruimte welke beschikbaar is, een weergave van de inhoud te geven. Voor wie belangstelling heeft is hij bij de H.S.G.V., Oudegracht 152 te Utrecht beschikbaar.

In ieder geval besloot de Raad van Advies met algemene stemmen de aanbeveling om humanistische geestelijke verzorging in de H.S.H.B. huizen te integreren, te ondersteunen.

Naast de raadsman in de ziekeninrichting komt nu ook de raadsman bij het bejaardenwerk.

De tweede bijeenkomst welke aandacht verdient is de besturenbijeenkomst in het Lorentzhuis te Velp.

75 bestuurders en direkteuren hebben gediskussieerd over taak en samenstelling van de besturen en de plaats welke bewoners en medewerkers daarbij innemen.

De diskussie op mij in latende werken moet ik konstateren dat ook humanisten niet vrij zijn van een regentenmentaliteit. Toch werd op bevredigende wijze overeenstemming bereikt met betrekking tot de taakbepaling van bestuur en direktie en de inspraakmogelijkheid van de medewerkers. Geen duidelijke uitspraak werd gedaan over de vraag in welke mate de bewoners mee zouden kunnen besturen.

Afgesproken werd dat bij komende vakatures in het bestuur diepgaand overleg over de opvulling met de achterban dient plaats te hebben, waarbij het vraagstuk van de positie van de bewoners aan de orde moet komen.

Weet u dat u nu ook lid van de H.S.H.B. voor het leven kan worden? Voor beneden 55-jarigen is de bijdrage vastgesteld op minimaal ƒ 500,—, voor boven 55-jarigen ƒ 250,—.

J. Pasman

(vervolg van pagina 2)

ter worden verwacht, dat de interne problemen eerder zullen toenemen dan afnemen. Reeds nu blijken de tegenstellingen tussen het rijke en het arme deel van de bevolking binnen de ontwikkelingslanden zelf steeds scherper te worden, zozeer zelfs, dat dit voor McNamara, president van de Wereldbank, aanleiding is geweest om het als een apart ontwikkelingsprobleem aan te merken. Tegenover de reeds bestaande en nog te verwachte toeneming van de konfliktueus gekleurde berichtenstroom vanuit de ontwikkelingslanden kan onder de huidige omstandigheden slechts een goed opgezette en konsekwent doorgevoerde ontwikkelingsstrategie, die door zowel de arme als de rijke landen wordt gesteund, voldoende tegenwicht bieden. Dit tegenwicht dient aanwezig te zijn, wil men politiek en ekonomisch in staat zijn middelen ter beschikking te stellen, teneinde de ontwikkelingssamenwerking te vervolgen.

(wordt vervolgd) R. Sorgedrager

[1]) Te bestellen bij: Voorlichtingsdienst Ontwikkelingssamenwerking — Lange Houtstraat 27, 's-Gravenhage.

[2]) Verondersteld moet worden dat de ontbrekende 5% betrekking heeft op investeringen van buitenlandse partikuliere ondernemingen.

Waar blijft het Afdelingsnieuws?

...nam-weekend ...fdeling Laren-
...t Humanistisch ...icum heeft een
...im Den Haag ...vriendendienst
...rganiseerd

...en 22 oktober was ...De opzet van deze d
...s van Cattenburch ...linge hulpverlening. V
...kend, georganiseert ...een bepaald probl
...Den Haag van het ...et, kan hij zich ook or
...nd samen met de v...n ander lid wenden
De Vrije Gedachte...erd is op een bepaa
...isties Aksie Sen...nderwijs, opvoeding,
...anciële vraagstukken,
...s en dia's en een l...overheid, maar ook...
...or Vietnam, fietser...van muziek, verzorgin
...ielampen voor Viet-...planten, sport, e.d.
...sche hulpmiddelen Iets voor Uw afd

in dit nummer:

Ontwikkelingssamenwerking
pagina 1

Hoofdbestuur
pagina 2

Nieuws van de H.S.H.B.
pagina 3

Nu ik er nog eens over nadenk
pagina 4

Een interview met Hans Korteweg
pagina 5

In de marge
pagina 6

Ingezonden brieven
pagina 7

Ledenwerfaktie '72
pagina 8

NU IK ER NOG EENS OVER NADENK... (1)

Enkele beleidsoverpeinzingen van de algemeen sekretaris

Kort geleden was er een bijeenkomst van het Contactorgaan der Levensovertuigingen met als onderwerp de kontestatie, de polarisatie. Het blijkt dat alle vertegenwoordigde kerken op hun „centraal bureau" en/of in de gemeente hetzelfde meemaken als wij op ons Centraal Bureau en in enkele afdelingen. Elke vertegenwoordiger dacht de anderen wel iets bijzonders, in elk geval iets nieuws, te kunnen vertellen, maar niemand die er in slaagde ook maar iets te vertellen dat de anderen niet ook al uit ervaring bekend was, zodat we tenslotte maar eens hebben gelachen om een zaak die niet deugt. Wat er mijns inziens niet deugt wil ik nu voor het Verbond nagaan.

Kijken we terug naar een jaar geleden, dan is het duidelijk dat er toen hevig werd touwgetrokken. Dit touwtrekken vond plaats tussen mensen die voor beleidsvoering waren aangesteld en arbeidsrechtelijke bescherming genieten, en bestuurders die beleidsverantwoordelijkheid dragen en zonder verdere konsekwentie tot aftreden gedwongen kunnen worden. Zulk touwtrekken is natuurlijk niet normaal. Normaal is dat de funktionaris vol meedoet in wat hem aangaat — wat voor de direkteur alles is — en dat alleen bij bijzondere of formele gelegenheden het verschil blijkt tussen het onder arbeidsrechtelijke bescherming staan en het direkt verantwoordelijk gesteld kunnen worden. Het Verbond heeft een tijd gekend dat dit zo was, maar kennelijk is er iets mis gegaan.

Het is natuurlijk allerminst plezierig, maar de zaak wordt wel wat tragisch als zo'n konflikt zich afspeelt in het aangezicht van grote financiële tekorten, die dan kennelijk weinig indruk maken. En even tragisch blijft het als dit alles zich afspeelt in de aanwezigheid van een grote geldgift bestemd voor ledenwerving, dus voor nieuw levensbloed.

Wanneer gebeurt het je als organisatie dat je zo'n hand krijgt toegestoken om weer wat op krachten te komen? Als dus dit alles niet krachtig verenigt, dan moet er wel iets van diepgaande aard achter steken.

En als je dan eens nagaat welke verschillen er zijn die zó blind kunnen maken voor de situatie als hier het geval is geweest, dan zijn er dat niet zo veel. Dan gaat het mogelijkerwijs om de identiteit, en als dat zo is dan heb ik daar wel wat over te vertellen.

Een ieder die al een poos aktief in het Verbond heeft meegelopen weet heel goed hoe het in de eerste 25 jaar toeging bij de werving van leden. Hoe vaak gebeurde het niet dat je aanklopte bij mensen die je vertelden dat ze al lid waren van een (of dé) partij, dat ze al aan drankbestrijding deden, dat ze in de gemeenteraad zaten, dat ze opgingen in hun werk. Hoe je ook sprak, je kreeg dikwijls de kous op je kop, en wel — samenvattend — steeds van die mensen die er geen behoefte aan hadden om een volledige humanistische identiteit te onthullen. Het is mogelijk dat ze hem niet hadden. Het is ook mogelijk dat ze hem niet bewust waren. Het is ook mogelijk dat ze het gewoon niet wilden, soms omdat hun maatschappelijke omgeving dat niet goed zou opnemen. Dit alles bij elkaar hield het Verbond op een ledental van zo'n 15000. Door er konsekwenter achter heen te zitten had het misschien ook 18000 kunnen zijn.'Maar géén 50.000, géén 100.000. Nu kan men zoiets spijtig vinden en denken: waren we maar de TROS (die het in de schoot geworpen krijgt) of waren we maar een Konsumentenbond (die ook heeft moeten sappelen), of waren we maar een vereniging voor maatschappelijk werk als Humanitas (die het al helemaal niet gemakkelijk heeft gehad), of waren we nog maar wat, dat duidelijker een eigenbelang of tastbaarder een algemeen belang dient. Maar dat was en is nu eenmaal niet zo. Vóór de TROS was er al de AVRO, er was al een Humanitas enzovoort. Dat hoefde dus niet meer. Maar wat er niet was, dat was een Verbond dat de humanistische levensvisie (identiteit) zou formuleren, uitdragen, eruit voortvloeiende arbeid zou verrichten. Dat werd door niemand anders gedaan en zo is het tot op de huidige dag gebleven.

Op dit identiteitsetiket hebben leden zich verenigd en op datzelfde etiket hebben we de stenen-voor-brood houding weggekregen uit de Kamers, uit een aantal kerken, uit heel wat departementen, uit grote delen van het publiek. Het Verbond, hoewel organisatorisch klein gebleven, werd in die zin dus een sukses. Het Verbond ging aanzien genieten; verbonden aan een duidelijke identiteit waar men een respektabele moraliteit mee verbonden wist.

Welnu, aan dit nog maar net voorbije verleden moet ik terugdenken als ik nu hoor dat we te velde moeten trekken en in de aktie moeten. Ik hoor eigenlijk weer dezelfde stemmen als voorheen. Doch werd er toen gezegd dat men al aan de drankbestrijding deed — hoe respektabel op zichzelf — nu is het de drugbestrijding. Was men vroeger al bij de partij, nu is men al bij de buitenparlementaire aktie. Humanistisch Verbond? Voor mij hoeft het niet; ik ben al overal bij. De stemmen die dit zeggen zijn alleen vaak wat rumoeriger dan die van vroeger en uit de kracht van zijn overtuiging veroorlooft men zich nu soms meer dan toen. Blijkbaar kunnen ook deel-voor-geheel-identiteiten tot dogmatisme leiden, en dan pleegt men wel eens handelingen die van elke orde een chaos kunnen maken. Tegelijk is het echter zo dat het zich niet meer aangesproken voelen door de kerk, en daarmee het loslaten van de kerk, doorgaat. En nu het dan geen schande voor de omgeving meer is om lid te zijn van zoiets als een Humanistisch Verbond, zou men toch groei voor zo'n Verbond kunnen verwachten. Maar op twee manieren schuift er zich wat tussen.

Ten eerste is dat het gerucht dat vooral jonge mensen maken, ook als ze bepaald wel een gevoeligheid aan de dag leggen voor wat niet direkt het eigenbelang dient. Doch was vroeger het maskerende antwoord: het Verbond is veel te moeilijk, nu is het antwoord, althans uit de luidruchtige hoek: het Verbond is verouderd. Het „eigentijdse" dat ervoor in de plaats moet komen is: wantoestanden aan de kaak stellen; en dat ook niet alleen: je moet er op af trekken. Dat is pas eerlijk. Gezindheid moet blijken.

Waar het hier om gaat is niet dat de jonge mensen bij wie dat idee van aanpakken en door elkaar rammelen leeft, niet vaak gelijk hebben, zij het soms een nogal onbekookt gelijk. Waar het om gaat is dat het oude verschijnsel van zijn volle identiteit niet willen (jongeren dikwijls ook: niet kùnnen) onthullen nog voluit bestaat. Het bestaat nu voort in een sfeer van gerucht, van sensatie, en wordt waarschijnlijk goed aangevuld met een sfeer van konsumptie en konsumptieverlangen bij vele ouderen.

Ten tweede echter schuift hetzelfde gerucht zich tussen het Verbond en zijn groeipotentieel vanwege de plaats waar het gemaakt wordt, en waar het ook het beste gemaakt kan worden als het erom gaat vergane muren omver te halen en de repressieve tolerantie (het jargon beheers ik wel enigszins) om te zetten in ware damokratie. Wat dat betreft heeft het Humanistisch Verbond pech gehad.

Vele jaren lang, toen het Verbond rustig aan in omvang (een beetje) en in aan-

humanist

Verantwoordelijk voor de inhoud:
Hoofdbestuur H.V.

Samensteller (a.i.):
Direkteur H.V.

Lay-out:
Lumax Utrecht

Druk:
Lumax Utrecht

Redaktie-adres:
Humanistisch Verbond
Oudegracht 152
Utrecht
Tel.: 030-318145

EEN INTERVIEW MET HANS KORTEWEG

DOOR ALBERT NIEUWLAND

Albert: In het slotwoord van je boek°) schreef je, dat je had willen schrijven over de relatie tussen sensitivity-training en religie. Kun je daar iets over zeggen en ook over die met humanisme?

Hans: Zowel in sensitivity-training als in religie en humanisme gaat het om het herstel van de band met je meest eigen zijn, je kern. Je kan die kern buiten jezelf zien en hem God noemen, je kan hem ook in jezelf en je medemensen zien en dan noem je hem Mens. Wanneer tijdens de training iemand in de kring zijn diepste gevoelens en daarmee zijn individuele mens-zijn uitdrukt, herkent de kring zichzelf daar in en is de band hersteld en gebeurt hetzelfde als in een kerk een dominee (maar wat voor dominees hebben we tegenwoordig?) zoekt naar wat in hem leeft en probeert uit te drukken, wat hij echt is.

Albert: dan heb je dus een humanistische opvatting van religie. Ontken je het transcendente?

Hans: nee, ik meen zelfs de transcendentale ervaring te kennen, maar ja, zo gauw ik hem ken, kan ik hem nauwelijks meer transcendentaal noemen, want hij is van vlees en bloed geworden.

Albert: komt die ervaring tijdens het groepsgebeuren eerder voor dan in je eentje?

Hans: ja, door de totale aandacht die er in de groep bestaat, bloeit die eerder op.

Albert: hoe zie je de functie van sensitivity-training voor de maatschappij?

Hans: ik hoop en denk dat als het aantal trainingen, zoals ik doe, toeneemt, de maatschappij er beter aan toe zal zijn.

Albert: een nogal oud-liberale opvatting: een geloof in de „invisible hand", die via opvoeding en nu dan sensitivity-training alles vanzelf wel ten goede zal laten keren! Waarom neem je eigenlijk geen maatschappijkritische kanten in je trainingen op? Je bent in je verdere activiteiten maatschappijkritisch genoeg!

Hans: ze komen niet aan de orde. De deelnemers zeggen: wat heeft dat direct met jou en mij te maken?

Albert: je blijft dus op het individuele en interindividuele vlak, de groep als geheel komt niet aan de orde?

Hans: ik hou de groep als geheel natuurlijk wel in de gaten, maar inderdaad, de ontwikkeling van het groepsproces hou ik niet zo bij. Een enkele keer komen wel machtskwesties aan de orde. Ik zet ook wel eens een ladder op en laat de mensen door iemand er in een bepaalde volgorde op zetten: de bovenste is dan liefdevol, de volgende goedwillend, enz.

Albert: je zou verschillende ladders kunnen maken, naar liefde, naar macht, naar warmte, enz.

Hans: inderdaad.

Albert: je laat iemand in je boek zeggen, dat hij mensen traint en dat het hem verder niet aangaat, wat deze er mee doen. Dat vind ik gek: je kan zo wel

(lees verder op pagina 6)

---

zien en invloed (waarschijnlijk een beetje meer) groeide, kon er een beroep gedaan worden op mensen uit de eigen gelederen om een funktionarissenpositie in te gaan nemen. Met hen géén last wat betreft hun identiteit. Zij waren, evenals het overgrote deel van het ledenbestand, juist op die identiteit afgekomen en dus in hun hele zijn (existentieel) humanisten. Tegen het einde van de jaren 60 begon het echter nodig te worden te voorzien in twee behoeften: de opvolging van funktionarissen die een keer met pensioen zouden gaan én uitbreiding.

Wat dat laatste betreft (want we zijn immers weer aan het inkrimpen): wat wisten wij toen van een steeds harder hollende inflatie waar onze middelen ver bij achter zouden blijven? En wisten wij toen dat die subsidiekranen die net open begonnen te komen, spoedig weer dichtgedraaid zouden worden?

Wij hebben dus jonge mensen, soms zeer jonge mensen aangesteld. Soms waren ze geen leden van het Verbond. Maar als ze zich sympathiek verklaarden met de doelstellingen, dan was het ons genoeg. Wisten wij toen van die kontestatiewind, dat die zó hard zou gaan waaien, en dat die een aantal van die nieuwelingen aan zichzelf zou loyaliseren in plaats van aan de identiteit van het Verbond? En zo hebben we het dan in eigen huis gekregen. Een stuk of 4, 5 of 6 is genoeg voor flinke wanorde. Zulks bij een ledenbestand dat daar nauwelijks of niet naar vroeg. Als je leden zèlf zo beginnen — en natuurlijk zijn die er óók bij — dan wordt het natuurlijk een andere zaak. Want als die zo beginnen, dan bén je al wat anders geworden: heb je al een andere (meer politieke) identiteit. Dan wordt het ook tijd voor een ander bestuur. Maar hier is het in de eerste plaats zo geweest dat enkele Centraal Bureau agogen — reeds vóór het konflikt van vorig jaar — op pad gingen om overal te vertellen wat er eigenlijk onder het humanistische etiket zou moeten worden verstaan en gebeuren. Allicht dat zo'n ouderwets hoofdbestuur dat blijk geeft niet te wijken, dan voor hen een sta-in-de-weg wordt.

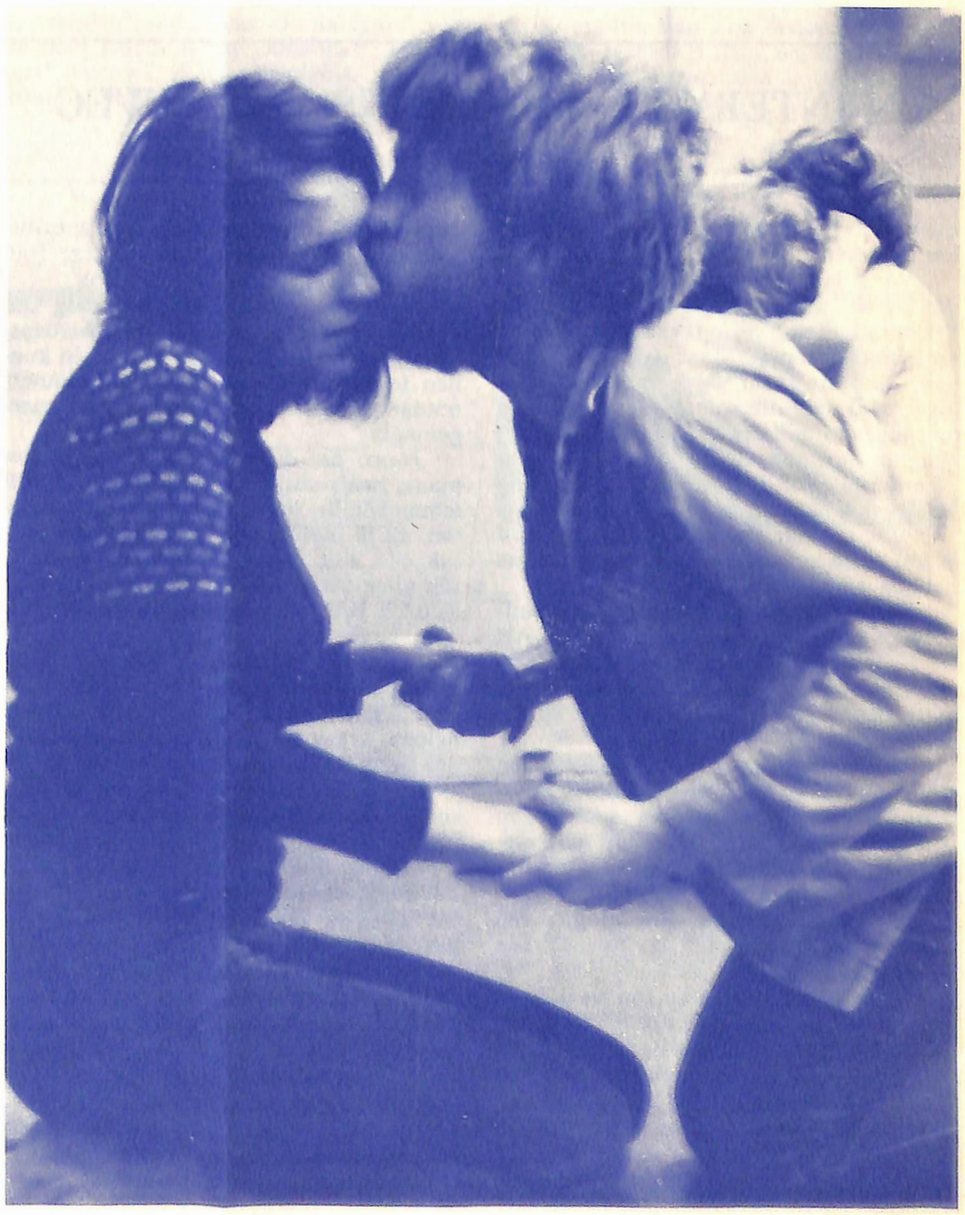

IN DE MARGE

Onlangs zijn de Hooimijer-beschuitfabrieken door het Engelse Lyons-concern overgenomen.

Nu de Engelsen lid worden van de E.E.G. proberen zij met verdubbelde kracht de integratie met bedrijven op het kontinent door te voeren.

Daarbij heerst nog de wet van de jungle: Doet men het niet, dan is de kans groot dat de konkurrent het doet. Met alle gevolgen van dien voor het eigen bedrijf. Het is vaak een strijd op leven en dood, waarvan ondergetekende, toen hij nog in het bedrijfsleven werkzaam was, sterke staaltjes heeft gezien.

Het is duidelijk dat bij dit alles ekonomische belangen de voorrang hebben op de sociale aspekten en dat nog geen eens omdat men daar geen oog voor heeft, maar om de eenvoudige reden dat het géén geaksepteerd gegeven is waarmede in het gevecht om de plaats op de markt rekening wordt gehouden.

Onwillekeurig gaan de gedachten dan terug naar het recente Enka-konflikt te Breda. Daar heeft het sociale aspekt door het ingrijpen van de werknemers (voorshands) gezegevierd. Maar er kan geen misverstand over bestaan dat het voortbestaan van die fabriek duurzaam onmogelijk is wanneer er binnen de E.E.G. bijvoorbeeld 10 produktie-eenheden voor kunstgarens zouden bestaan, terwijl er slechts een afzet is voor 8.

De diskussie over de verhouding tussen de sociale en ekonomische zaken in het bedrijfsleven, de mate van planning, de plaats van de werknemer en werkgever in het individuele bedrijf enz. enz. — allemaal zaken waarvan met name het ethische aspekt ons humanisten bij voortduring verontrust bezig moet houden. — is nauwelijks of helemaal niet meer zinnig op het nationale erf te voeren. Daarvoor is de ekonomische integratie al veel te ver voortgeschreden.

En dan spreken wij nog helemaal niet over de relatie met de derde wereld. De westerse rijke landen worden steeds rijker en de arme landen voornamelijk in de derde wereld steeds armer. Een wijziging hierin brengt een diepgaande ingreep in het levensniveau van het Westen en dus van het Nederlandse volk met zich mede.

Wat met het bovenstaande gezegd wil zijn is dat niet alleen een mentaliteitsverandering nodig is — dat wil zeggen een doordringing van het maatschappelijke leven, inklusief de ekonomische sektor, met een andere, een humanere ethiek dan de huidige — maar óók een internationalisering ervan. Met andere woorden: taken voor het Verbond èn voor de Internationale Humanistische en Ethische Unie (IHEU).

Zou het denkbaar zijn om — binnen het kader van de IHEU — een werkverband van de Humanistische organisaties in de Europese Gemeenschap te maken?

Fiege

P.S.: Wist u dat u óók individueel (ondersteunend) lid van I.H.E.U. kunt worden?

EEN INTERVIEW MET HANS KORTEWEG

(vervolg van pagina 5)

mensen in het nastreven van asociale doelen trainen . . .

Hans: laatst kwam er iemand bij me die zei dat hij getraind wilde worden in het minder star spelen van de „games" in de maatschappij. Maar daartoe train ik niet. Ik train naar de ervaring, dat je méér bent dan alleen maar spel en dat je de hulp van anderen nodig hebt. Ik train naar de ervaring, dat er een verdrongen meerderheid of minderheid in je is die vraagt om bewustwording.

Albert: maar als dat allemaal gebeurd is zou je zo misschien supermanipulators hebben opgeleid!

Hans: inderdaad, als ik ze het manipuleren tenminste niet leer doorzien. Als ik als supermanipulator niet regelmatig op mijn vingers word getikt en op het matje word geroepen, kan ik geen groep leiden.

Albert: in je boek geef je wat spelen op, die de lezers thuis kunnen doen. Hierdoor kunnen er misschien spanningen loskomen. Voel jij je daar dan niet verantwoordelijk voor? En hoe sta je ten opzichte van niet-beroeps-trainers, waaronder ik versta mensen, die bij jou een training hebben gevolgd en nu zelf aan de slag gaan?

Hans: ik vind het altijd fijn als ik hoor dat mensen uit mijn groep zelf een groep gaan leiden. Ik hoop dan wel contact met hen te blijven houden. Mijn ideaal is zelfs hier op zich weer een groep van te vormen en zo de leiders te begeleiden. Een gevaar ligt er in als mensen iets wat ze in mijn groep hebben geleerd en wat eenmalig gold, methodisch gaan toepassen en niet vertrouwen op hun intuïtie. Dat kan brokken geven. Maar deze fout maken professionele trainers ook.

Albert: je omzeilt mijn vraag een beetje. Geloof je niet dat niet-beroepstrainers in hun onervarenheid dingen kunnen losmaken die ze niet aan kunnen, omdat ze zelf nooit zoiets hebben meegemaakt?

Hans: dat denk ik niet. Wat ik losmaak, heeft altijd met mij te maken. Als iemand huilt, kan ik alleen maar troosten, als ik mezelf daarin herken en eigenlijk óók huil. Als deze niet-beroepsmensen alles wat er in de groep gebeurt op zichzelf betrekken en zich er in herkennen, is er geen vuiltje aan de lucht. Ik vraag hun dan altijd naar hun persoonlijke motieven om een groep te gaan leiden. Als ze antwoorden: ik wil anderen helpen, vraag ik: waarom vind je het fijn om anderen te helpen? En dan komen de eventuele bezwaren: ik vind het heerlijk om in het centrum te staan en om de macht te hebben.

Albert: dat vind je niet goed, dat ze dat zeggen? Het is wèl eerlijk!

Hans: ik vind het niet kwalijk dat het gezegd wordt, maar dat je vaak zo lang moet peuteren voordat het gezegd wordt. Wat betreft die spelletjes in mijn boek: ze zijn zorgvuldig gekozen en voorzichtig opgebouwd. Als de mensen goed met elkaar willen omgaan kunnen ze geen kwaad, wèl als de mensen elkaar willen pakken. Dan zijn ze gevaarlijk, maar net zo gevaarlijk als het Nieuwe Testament . . .

Albert: wat vind je ervan als getrouwde paren in een groep van jou willen, ze lopen toch een zeker risico! Voel je je daar verantwoordelijk voor?

Hans: ik heb er geen bezwaar tegen als ze meedoen. Vaak geeft het een extra portie dynamiek aan een groep. Ook veel problemen extra. Het kan zijn, dat de groepsleden zeggen: nou moeten jullie eens ophouden met elkaar, jullie zijn maar steeds zo en zo bezig, wij zijn er ook nog! Dat geeft hun dan een opening naar buiten. Wat betreft die verantwoordelijkheid: ik zeg in het begin altijd: ik ben niet verantwoordelijk voor jullie net zomin als jullie voor mij. Ik laat ze alleen niet in een fuik lopen: wanneer ze dingen dreigen te gaan zeggen en doen, vanwaar geen terug meer mogelijk is en die ze helemaal niet hadden willen zeggen en doen.

Albert: wat is het perspectief van dit werk voor jouw leven?

Hans: Een moeilijke vraag! Ik trek niet zo'n scherpe scheiding tussen werk en leven. Ik heb in het verleden van alles gedaan, bijvoorbeeld geklassificeerd in de haven, maar ik ben altijd op dezelfde manier met mensen omgegaan. Dat zal ik wel blijven doen: samen met mensen zoeken naar het gemeenschappelijke en het bijzondere. In wat voor vorm dat gebeurt is niet zo belangrijk. Ik kan me voorstellen, dat ik dat in een communale vorm ga doen en dan fungeer ik als coördinator. Ik kan ook in een kliniek gaan werken, wat ik al eerder heb gedaan. Een duidelijk perspectief heb ik niet.

* Spel en Tegenspel (Bakker, Den Haag '72).

INGEZONDEN BRIEVEN

Rooie Vrouwen

Toen de Rooie Vrouwen met hun aktie tegen de Ster-reklame begonnen, dachten velen waarschijnlijk: „Ha, eindelijk eens een groep vrouwen die iets gaat ondernemen tegen dat minderwaardige stuk volksmisleiding. De vrouwenemancipatie wint veld; door deze aktie wordt toch maar bewezen, dat vrouwen ook kunnen denken!"

Maar helaas, het viel tegen. Ook déze aktie was weer voortgekomen uit de onzekerheid van de vrouw, n.l. uit de vrees om belachelijk gemaakt en dom gevonden te worden. Als de Rooie Vrouwen goéd hadden nagedacht — wat zij blijkens vroegere akties heel goed kunnen — zouden ze reeds lang geweten hebben, dat praktisch niemand de onnozele reklame-dames nog voor vol aanziet. Trouwens, wat dan nog? De energie, de tijd en het kostbare papier dat de Rooie Vrouwen hebben verspild aan het opentrappen van deze reeds wijd openstaande deur, was een betere zaak waardig. Zeker nu blijkt, dat het gewraakte Dreftspotje zal worden vervangen door een minstens even onzinnig spotje. De industrie heeft ook hier weer duidelijk aan het langste eind getrokken en zal ongestoord blijven doorgaan ons haar milieuvervuilende smeerlapperij als onmisbaar aan te prijzen, zich gesteund wetend door een overheid die bereid is het laatste stukje welzijn op te offeren aan industriële groei. En groeien zúllen we en groeien moéten we en we gaan ermee door totdat in ieder Hollands huis een vaatwasmachine, een elektrische grill, een droogtrommel, een kleuren-t.v. en nog veel meer „onmisbaaars" staat.

Pas als wij in staat en bereid zijn hierover na te denken, kunnen wij (misschien) met vereende krachten, veel bezieling en een onszelf-niet-ontziende opofferingsgezindheid nog iets redden.

Slikkerveer,
M. de Visser-Ameling

Noot v. d. Redactie:
Inderdaad: De aarde **is** eindig .... Hier ligt bij uitstek een taak voor ons humanisten.

Misverstanden rondom Humanisme

Naar aanleiding van het stuk: „Misverstanden rondom het Humanisme" van de heer Rood in uw ledenblad „Humanist" verzoek ik u vriendelijk, het bekommentarieerde artikel van de heer Radius, blijkbaar verschenen in uw blad, vóór het aan alle leden werd toegezonden, alsnog integraal in „Humanist" af te drukken, zodat de leden van het Verbond zich eerst zelfstandig een oordeel kunnen vormen omtrent het geschrevene zelf, waarna ze dan het kommentaar van de heer Rood op zijn eventuele merites kunnen beoordelen.

Uiteraard verwacht ik van u, dat u de heer Radius zult uitnodigen voor een repliek, waarna onder de leden een boeiende open diskussie kan ontstaan in deze rubriek.

Met vriendelijke dank voor opname van deze brief,

Mevrouw D. Vos-Vermeulen

Noot van de Redaktie:
Het gaat o.i. te ver, het uitvoerige artikel van Radius voor de 2e maal binnen enkele maanden in „Humanist" op te nemen.

Wie ons te kennen geeft, de tekst van dat artikel van Radius èn de reaktie van Rood daarop alsnog te willen hebben, zullen wij beide stukken graag toesturen. Vanzelfsprekend is Radius in een zo belangrijke zaak als deze, vrij van repliek te dienen in „Humanist". Misschien voelt de Voorzitter dan ook behoefte aan een dupliek. Daarna zullen wij de baan vrij houden voor eventuele korte diskussiebijdragen van derden.

Postrekening Centrum voor Humanistische Vorming

Met ingang van 1 januari 1973 zal de postrekening 608468 opgeheven worden. Donaties CHV gelieve u vanaf die datum dus over te maken op postrekening 58 t.n.v. de Humanistische Pers.

Deze wijziging houdt verband met de gezamenlijke verwerking op de komputer van abonnementsgelden én donaties CHV.

Heeft u al een nieuw lid opgegeven?

HARTELIJK DANK!

In „Humanist" van 1 oktober hebben wij de redenen vermeld die aanleiding geven tot het niet vlekkeloos verlopen van de inning.

In „Humanist" van 1 november zijn wij daar nog wat nader op ingegaan.

Van verschillende leden ontvingen wij nadien aanwijzingen om gemaakte fouten te korrigeren. Hartelijk dank!

Wij zeggen u dank via „Humanist" omdat persoonlijke beantwoording vanwege onze beperkte mankracht helaas (nog) uitzondering moet blijven.

Houdt u er zich van overtuigd, dat wij het (on-)mogelijke blijven doen om de zaak uiteindelijk op orde te krijgeen.

Nogmaals dank voor uw welwillende medewerking.

R&TV

RADIO, Hilversum 1, 9.45-10.00 uur

3 december
Invuloefeningen in het humanisme IX
10 december
Orgaantransplantatie n.a.v. artikel M. Knap in Rekenschap (dec.nr. 1972)
17 december
Prof. dr. B. W. Schaper herdenkt Johan Huizinga.

TELEVISIE, Nederland 1, 22.35 uur

10 december
14-daagse visie op aktueel humanisme
24 december
14-daagse visie op aktueel humanisme

LEDENWERFAKTIE '72

Bij het aantal van 785 nieuwe leden dat wij in de vorige „Humanist" vermeldden, zijn er inmiddels weer tientallen bijgekomen. Het totaal komt thans op: **875.**

Wanneer wij dit schrijven is het 20 november en wanneer u dit leest zijn wij 10 dagen verder.

Er zijn dan ongetwijfeld weer leden bijgekomen. Bovendien is december geen onafgebroken serie feestdagen, zodat ook in die maand nog leden kunnen worden gewonnen.

Lezer, won **U** al een nieuw lid?

U weet, wij zouden gezamenlijk het Verbond 1200 nieuwe leden aanbieden!

Speciaal de ledenwerfgroepen in de afdelingen zal de ranglijst van de 10 beste afdelingen interesseren, (tussen haakjes de cijfers van de vorige stand):

Amsterdam	144	(131)
Den Haag	60	(58)
Rotterdam	43	(40)
Haarlem	41	(36)
Apeldoorn	36	(25)
Hilversum	31	(27)
Amersfoort	26	(25)
Utrecht	23	(23)
Groningen	20	(16)
Amstelveen	19	(17)

De afdeling Apeldoorn zet zijn opmars voort en is nu op de vierde plaats beland. Haarlem laat zich echter ook niet onbetuigd en heeft Rotterdam bijna van de derde plaats verdrongen.

Kom, Rotterdammers, waar blijft dat befaamde Rotterdamse doordouwen? Een gemis in de lijst is één van de zes grootste afdelingen: Arnhem. Hopelijk levert de a.s. congresstad ons in de komende tijd nog een flink aantal nieuwe leden! Ook al is Amstelveen hekkesluiter, er wordt als kleinere plaats toch een héél behoorlijk resultaat geboekt (dit geldt trouwens evenzeer voor Hilversum en Amersfoort).

Directeur

De Stichting Intramurale Geestelijke Verzorging te Enschede **waarin samenwerken:**

De Raad van Kerken, Het Humanistisch Verbond, twee ziekenhuizen, een revalidatiecentrum en een verpleegtehuis, wenst over te gaan tot het in dienst nemen van

3 GEESTELIJKE VERZORGERS(STERS)

De taak van deze funktionarissen zal zijn om in een team van protestantse, rooms-katholieke en humanistische verzorgers(sters) de geestelijke verzorging van patiënten in bij de Stichting aangesloten instellingen te behartigen. Daar reeds twee R.K. pastores werkzaam zijn, worden thans in de eerste plaats sollicitaties tegemoet gezien van protestantse en humanistische verzorgers(sters).

Part-time funkties behoren evt. tot de mogelijkheden.

De voorkeur gaat uit naar sollicitanten, wier opleiding en/of ervaring reeds gericht is op bovengenoemde werkzaamheden.

Geïnteresseerden kunnen voor verdere inlichtingen een uitgebreide nota aanvragen over de opzet van de Stichting enz. bij de sekretaresse van de Stichting: mevr. M. Holthuis-Wissing, Mozartlaan 168 te Enschede.
Schriftelijke sollicitaties — met een curriculum vitae — worden voor 15 december a.s. gaarne tegemoet gezien bij de sekretaresse.

(advertentie)